

สำเนาฉบับ

ระเบียบกรมการข้าว

ว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิต

พ.ศ. ๒๕๕๗

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิตของกรมการข้าวให้เป็นไปตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าวจึงได้กำหนดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิตไว้ ดังนี้

๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบวนการผลิต พ.ศ. ๒๕๕๗”

๒. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใช้เป็นต้นไป

๓. ให้ยกเลิกระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว พ.ศ. ๒๕๕๒

๔. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับแก่หน่วยงานในสังกัดกรมการข้าว

๕. ในระเบียบนี้

“เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์” (คิดเป็นร้อยละโดยน้ำหนัก) หมายถึง ปริมาณเมล็ดพืชพันธุ์ตามที่ระบุ รวมทั้งชิ้นส่วนของเมล็ดที่แตกหักมีขนาดใหญ่เกินครึ่งหนึ่งของขนาดเดิม และรวมถึงเมล็ดที่ย่อย่น เมล็ดเป็นโรค เมล็ดที่มีรากงอกและเมล็ดขนาดเล็ก

“สิ่งเจือปน” (คิดเป็นร้อยละโดยน้ำหนัก) หมายถึง สิ่งอื่นๆ ที่มีชื่อเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น ดิน หิน กรวด ทราย เศษวัสดุ เศษใบ เศษกิ่งก้าน รวมทั้งเมล็ดข้าวที่แตกหักซึ่งมีขนาดครึ่งหนึ่งหรือเล็กกว่าครึ่งหนึ่งของเมล็ดเดิม รวมถึงแกลบหรือข้าวเปลือกที่เห็นได้ชัดเจนว่าไม่มีเมล็ดอยู่ภายใน เป็นต้น

“เมล็ดอื่นๆ” (คิดเป็นร้อยละโดยน้ำหนัก) หมายถึง เมล็ดข้าวแดง เมล็ดวัชพืช และเมล็ดพืชชนิดอื่น อันมิใช่พืชพันธุ์ที่ระบุซึ่งปะปนอยู่ในตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ อาทิเช่น ตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ มีเมล็ดโสนอัฟริกันปน ถือว่าเมล็ดโสนอัฟริกันเป็นเมล็ดอื่นๆ และในกรณีพบเมล็ดข้าวแดงปน ให้ใช้เกณฑ์จำนวนเมล็ดข้าวแดงที่ยอมให้มีได้ไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด ถึงแม้ว่าเมื่อรวมกับเมล็ดพืชอื่นแล้วไม่เกินมาตรฐานเมล็ดอื่นๆ หากมีเมล็ดข้าวแดงปนเกินกว่าที่กำหนดให้ถือว่าไม่ผ่านมาตรฐาน

“ข้าวพันธุ์อื่นปน” หมายถึง จำนวนเมล็ดข้าวพันธุ์อื่นที่มีชื่อพันธุ์ที่ระบุซึ่งปะปนอยู่ในตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ตรวจวิเคราะห์ เช่น ตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ พบเมล็ดข้าวพันธุ์ชยันต ๑ ปน ถือว่าเมล็ดข้าวชยันต ๑ เป็นข้าวพันธุ์อื่นปน

“ข้าวแดง” ...

“ข้าวแดง” หมายถึง จำนวนเมล็ดข้าวแดงที่ตรวจพบในการทดสอบหาข้าวแดงเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดน้ำหนักตัวอย่างปฏิบัติการทดสอบเมล็ดพันธุ์ข้าวที่นำมาตรวจในชั้นพันธุ์หลัก ชั้นพันธุ์ขยายและชั้นพันธุ์จำหน่าย ต้องไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ กรัม ต่อตัวอย่าง

“ความงอก” หมายถึง ร้อยละของเมล็ดซึ่งเมื่อเพาะแล้วงอกเป็นต้นอ่อนที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ ครบบริบูรณ์ อันบ่งชี้ว่าต้นอ่อนดังกล่าวจะสามารถเจริญเติบโตไปเป็นต้นพืชที่ปกติได้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

“ความชื้น” หมายถึง ปริมาณน้ำหรือความชื้นที่อยู่ในเมล็ด ซึ่งสามารถวัดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ โดยเครื่องวัดความชื้นเมล็ดพันธุ์ หรือวัดความชื้นโดยวิธีอบเมล็ดพันธุ์ด้วยความร้อนตามวิธีมาตรฐาน แล้วคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ความชื้นจากน้ำหนักหรือปริมาณน้ำที่หายไป โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\% \text{ ความชื้น} = \frac{(\text{น้ำหนักสด} - \text{น้ำหนักแห้ง}) \times 100}{\text{น้ำหนักสด}}$$

๖. ให้กำหนดมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ในกระบวนการผลิต ดังนี้

๖.๑ เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักที่นำไปใช้ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการดำเนินการขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์คัด ภายใต้การดูแล ควบคุม กำกับโดยนักวิชาการเกษตร หรือนักปรับปรุงพันธุ์พืช เพื่อรักษาความบริสุทธิ์และลักษณะประจำพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลักที่กรรมการข้าวผลิตเพื่อนำไปจัดทำแปลงขยายพันธุ์จะต้องได้มาตรฐานตามประกาศกรมการข้าว เรื่องกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (Rice Seed Standard) พ.ศ. ๒๕๕๗ ดังนี้

องค์ประกอบ	เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์หลัก ที่นำไปใช้ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์	ไม่น้อยกว่า ๙๘ %
สิ่งเจือปน	ไม่เกิน ๒ %
ข้าวพันธุ์อื่นปน	ไม่เกิน ๑ เมล็ด ใน ๑,๐๐๐ กรัม
ข้าวแดง	ไม่มี
ความงอก	ไม่น้อยกว่า ๘๐ %
ความชื้น	ไม่เกิน ๑๔ %

หมายเหตุ - ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเจ้า ไม่ให้มีข้าวเหนียวปน

- ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนได้ไม่เกินจำนวน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

๖.๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์

๖.๒.๑ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย

หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่กรรมการข้าวดำเนินการขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลัก โดยให้เกษตรกรที่คัดเลือกแล้ว เป็นผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ภายใต้การควบคุมแนะนำของเจ้าหน้าที่ แล้วกรรมการข้าวดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ เพื่อนำไปปรับปรุงสภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย

๖.๒.๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย

หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่กรรมการข้าวดำเนินการขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลัก หรือชั้นพันธุ์ขยาย หรือชั้นพันธุ์จำหน่าย โดยให้เกษตรกรที่คัดเลือกแล้วเป็นผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ภายใต้การควบคุมแนะนำของเจ้าหน้าที่ แล้วกรรมการข้าวดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้ เพื่อนำไปปรับปรุงสภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์ดังกล่าว จะต้องได้มาตรฐาน ดังนี้

องค์ประกอบ	เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย	เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์	ไม่น้อยกว่า ๙๕ %	ไม่น้อยกว่า ๙๕ %
สิ่งเจือปน	ไม่เกิน ๕ %	ไม่เกิน ๕ %
เมล็ดอื่นๆ	ไม่เกิน ๐.๑๕ %	ไม่เกิน ๐.๒๐ %
ข้าวพันธุ์อื่นปน	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ข้าวแดง	ไม่เกิน ๑ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ความงอก	ไม่น้อยกว่า ๘๕ %	ไม่น้อยกว่า ๘๕ %
ความชื้น	ไม่เกิน ๑๕ %	ไม่เกิน ๑๕ %

หมายเหตุ - เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย

ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๐ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

- เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ซื้อคืนจากแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย

ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

๖.๓ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพ

๖.๓.๑ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่จัดซื้อคืนตามข้อ ๖.๒.๑ โดยนำมาลดความชื้น ทำความสะอาด คัดขนาด ตลอดจนคลุกสารเคมี เพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพดีเหมาะสมแก่การเพาะปลูกและเก็บรักษา ในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ ควรปฏิบัติตามความจำเป็น เช่น เมล็ดส่วนใดมีความชื้นสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดให้ลดความชื้นเมล็ดส่วนนั้น ส่วนเมล็ดที่มีความชื้นต่ำอยู่ในมาตรฐานไม่จำเป็นต้องลดความชื้นอีก ในทำนองเดียวกัน เมล็ดที่มีความสะอาดและขนาดสม่ำเสมออยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดหรือคัดขนาดอีก เว้นแต่เมล็ดดังกล่าว จะมีความงอกต่ำ ซึ่งอาจจะต้องคัดแยกเมล็ดคุณภาพต่ำบางส่วนออกไป เพื่อยกระดับความงอกให้สูงขึ้น

๖.๓.๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่จัดซื้อคืนตามข้อ ๖.๒.๒ โดยนำมาปรับปรุงสภาพตามความจำเป็นดังที่กล่าวข้างต้น

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพดังกล่าวจะต้องได้มาตรฐาน ดังนี้

องค์ประกอบ	เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย	เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์	ไม่น้อยกว่า ๙๘ %	ไม่น้อยกว่า ๙๘ %
สิ่งเจือปน	ไม่เกิน ๒ %	ไม่เกิน ๒ %
เมล็ดอื่นๆ	ไม่เกิน ๐.๑๕ %	ไม่เกิน ๐.๒๐ %
ข้าวพันธุ์อื่นปน	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ข้าวแดง	ไม่เกิน ๑ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ความงอก	ไม่น้อยกว่า ๘๕ %	ไม่น้อยกว่า ๘๕ %
ความชื้น	ไม่เกิน ๑๒ %	ไม่เกิน ๑๒ %

หมายเหตุ - เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย

ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๐ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

- เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการปรับปรุงสภาพ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย

ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

๖.๔ เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่าย

๖.๔.๑ เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยาย หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่กรรมการข้าวดำเนินการขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลัก โดยให้เกษตรกรที่คัดเลือกแล้ว เป็นผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ภายใต้การควบคุมแนะนำของเจ้าหน้าที่ แล้วกรรมการข้าวดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้เพื่อนำไปปรับปรุงสภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย

๖.๔.๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่กรรมการข้าวดำเนินการขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลัก หรือชั้นพันธุ์ขยาย หรือชั้นพันธุ์จำหน่าย โดยให้เกษตรกรที่คัดเลือกแล้ว เป็นผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ภายใต้การควบคุมแนะนำของเจ้าหน้าที่ แล้วกรรมการข้าวดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตได้เพื่อนำไปปรับปรุงสภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย

เมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายชั้นพันธุ์ขยายและชั้นพันธุ์จำหน่าย จะต้องได้มาตรฐานตามประกาศกรรมการข้าว เรื่องกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (Rice Seed Standard) พ.ศ. ๒๕๕๗ และจะต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน ดังนี้

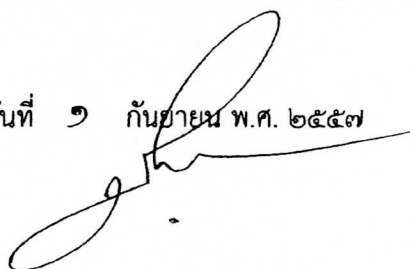
องค์ประกอบ	เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยาย	เมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์จำหน่าย
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์	ไม่น้อยกว่า ๙๘ %	ไม่น้อยกว่า ๙๘ %
สิ่งเจือปน	ไม่เกิน ๒ %	ไม่เกิน ๒ %
เมล็ดอื่นๆ	ไม่เกิน ๐.๑๕ %	ไม่เกิน ๐.๒๐ %
ข้าวพันธุ์อื่นปน	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ข้าวแดง	ไม่เกิน ๑ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	ไม่เกิน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ความงอก	ไม่น้อยกว่า ๘๐ %	ไม่น้อยกว่า ๘๐ %
ความชื้น	ไม่เกิน ๑๔ %	ไม่เกิน ๑๔ %

หมายเหตุ - เมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์ขยาย ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๐ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

- เมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่าย ข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนไม่เกินจำนวน ๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

๗. บรรดาเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยายและชั้นพันธุ์จำหน่ายที่ผลิตก่อนฤดูแล้ง ปี ๒๕๕๘ ให้ใช้มาตรฐานคุณภาพตามระเบียบกรรมการข้าวว่าด้วยมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว พ.ศ. ๒๕๕๒ ไปจนกว่าจะแล้วเสร็จ

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายชาญพิทยา ฉิมพาลี)

อธิบดีกรมการข้าว

วิไลรัตน์ ร้าง/พิมพ์/ทาน

(นายสุรพล ชุตินิรมล)
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักเมล็ดพันธุ์

สำเนา

ประกาศกรมการข้าว

เรื่อง กำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (Rice Seed Standard)

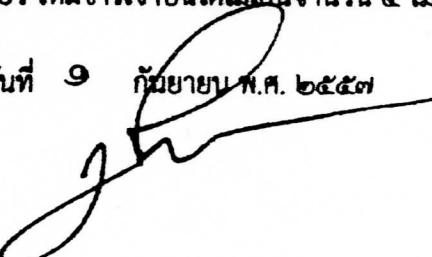
พ.ศ. ๒๕๕๗

เนื่องจากกรมการข้าวได้ดำเนินการปรับมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้นพันธุ์ขยายและชั้นพันธุ์จำหน่าย เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวของกรมการข้าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติ กรมการข้าวจึงให้ยกเลิกมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระเบียบกรมการข้าว ว่าด้วยมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว พ.ศ. ๒๕๕๒ และกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ ดังนี้

ส่วนประกอบ	ชั้นพันธุ์หลัก	ชั้นพันธุ์ขยาย	ชั้นพันธุ์จำหน่าย
เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ	๙๘	๙๘	๙๘
ข้าวแดง ไม่เกินจำนวน	ไม่มี	๑ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
ข้าวพันธุ์อื่นปน ไม่เกินจำนวน	๑ เมล็ด ใน ๑,๐๐๐ กรัม	๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม	๑๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม
สิ่งเจือปน ไม่เกินร้อยละ	๒	๒	๒
ความงอก ไม่ต่ำกว่าร้อยละ	๘๐	๘๐	๘๐
ความชื้น ไม่เกินร้อยละ	๑๔	๑๔	๑๔

- หมายเหตุ - ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเจ้า ไม่ให้มีข้าวเหนียวปน
- ในเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์หลักข้าวเหนียว ให้มีข้าวเจ้าปนได้ไม่เกินจำนวน ๕ เมล็ด ใน ๕๐๐ กรัม

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายชาญพิทยา ฉิมพาลี)

อธิบดีกรมการข้าว

(นายสุนิยม ตาปราบ)

ผู้อำนวยการเกษตรชำนานาฏการพิเศษ
สรียศ ร่วง/พิมพ์
ผู้อำนวยการแทนผู้อำนวยการ
ศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าว